

BRUKS- ANVISNINGEN

NR 29 – JULI 2016

Medlemsblad från Åkers Hembygdsförening

www.akershembygd.se

Åkers
Hembygds-
förening
30 år
Se sid. 5

Christopher O'Regan till Åker
Den kände historikern berättar om 1700-talet

Totalt 450 barn och vuxna samlades i Engelska parken för att dansa runt midsommarstången.

FOTO: ANNBRIIT ROJEK

Midsommar i Engelska parken

Årets midsommarfirande besöktes av cirka 450 personer vilket är ungefär som tidigare år. Det var dans runt stången, tipspromenader för barn och vuxna, gratis glass till alla barn, lekar för alla med bl a. säcklöpning mm.

Dans kring stången.

Bengan Gustafsson, korvnasare i originell uniform.

Bruksanvisningens redaktionsråd består av Sten Hellgren, Tomas Larsson och Pelle Johansson. Layout och design görs av Per Hellgren; perhellgren@hotmail.com. Omslagsbilden är fotograferad av Pelle Piano och är tagen från O'Regans hemsida.

Ordförande har ordet

■ Pelle Johansson

När detta skrivs har halva sommaren gått och därmed är en del av årets aktiviteter avklarade. Hembygdsföreningen fyller som bekant 30 år vilket vi firar med några ”godsaker”. Valborg och midsommarfirande med mycket folk visar vilken stor betydelse det har för bygden och där finska föreningen har gjort otroligt bra insatser med sin caféverksamhet. Välkommen i gänget! Ett 20-tal värdar samt guider ställer just nu frivilligt upp med sin optimism för att vårt museum och arkiv ska kunna hålla öppet hela sommaren. Stort tack till er alla! Innan hösten nalkas ska många ha sina efterlängtnade semesterveckor (alla är ju faktiskt inte pensionärer) i väntan på september där programmet drar igång på allvar. Frågan om att behålla Folkets Hus har blivit än mer angelägen också. Jag skrev i förra numret om hur viktigt det är med engagemang i hembygden och med risk att bli tjatig återkommer jag nu. Kanske är det inte vår sak att ”lägga sig i kommunala frågor” men detta är viktigt. Vår enda samlingslokal i Åker (förutom Motstugan) ska säljas. Jag tycker dock att kommunen ska köpa Folkets Hus som ett förenings- och hantverkshus och lägga driftsbidraget (som betalas i dag till ägarna) till egen verksamhet. Med facit i hand blev det inte vad vi hoppades på när det köptes, utan att för den skull beskylla någon. Ha en fortsatt skön sommar! ■

ÖGONBLICK I ÅKER

Bild av lokala byggjobbare som tar en paus i det svettiga arbetet med att bygga dansbanan 1988 i Engelska parken. Bilden är tagen av den allestädes närvarande Harry Lindblad.

Från vänster: Bertil Nilsson, Bertil Andersson, Alf Karlsson och Kent Hedberg.

Har du en bild som berättar något om en händelse i Åker, ett ögonblick, från 20-talet eller 80-talet eller 50-talet eller när som helst? Tveka inte, skicka in den till oss och berätta!

Köp Den Blommande Kanonen

Åkers Hembygdsförenings ljusstake Den Blommande Kanonen är tillbaka till försäljning i nyproducerade exemplar. Reino Carling är idé- och formgivare, Tage Karlsson svarvade modellen och Kent Hedberg började gjuta kanonen i Hälleforsnäs. Sedan 2013 gjuts kanonen i Skeppshult. Dess design är unik och ägs av Åkers Hembygdsförening. Kanonen finns att köpa på Museet och kostar 300 kronor.

300 kr

Åkers
Hembygds-
förening
30 år

Här köper du biljetter
till O'Regan:

Utanför Ica Åker

följande datum:

Fredag 26/8 kl. 16-19

Lördag 27/8 kl. 11-14

Fredag 2/9 kl. 16-19

Lördag 3/9 kl. 11-14

Biljetter kan även köpas
20/8 i Strängnäs Väster-
viken under Mälardagen
i fältet Strängnäs Hem-
bygdsrets.

100 kr/biljett

För att fira hembygdsföreningens 30-årsjubileum har Christopher O'Regan bjudits in.

FOTO: PELLE PIANO

TV-historiker gästar Åker

Den kände historikern Christopher O'Regan gästar Åkers Hembygdsförening med sin fantastiska berättarkonst den 18 september.

O'Regan är en uppskattad föredrags-hållare och med sin rika arsenal av kunskaper får han historiens människor att bli levande igen och tiden till att bli ingenting. Han ger en intressant men framför allt rolig inblick i det sena 1700-talets värld.

Kunskap och underhållning gör Christopher O'Regans föredrag till en upplevelse för såväl historieintresserade som de hitills oinvigda. Luta er tillbaka och njut.

Många av er har säkert följt Christopher O'Regans framfart i TV-serier som Det sitter i väggarna och Historieätarna.

Pelle Johansson

Antalet biljetter är begränsat, först till kvarn.
Lokal för evenemanget meddelas vid biljettköpet, se tider för biljettförsäljning här ovan.

Angivare är något som funnits i alla tider genom historien, så även i Åkers styckebruk och dess omgivning. Här följer en text av Sive Karlsson ur boken *Järnet, folket och bygden* om den företeelse där material ur Bruksarkivet plockats fram och skärskådats.

FOTO: ELSA ELAM/BOHUSLÄNS MUSEUM

Angivaren i brukssamhället

Ser vi tillbaka på 1880-talets handlingar som berör arbetarna under bruket så reagerar man inför en del sk "omdömen". Vem som skrivit det här är ovisst, troligen någon "underhuggare" till sin chef.

Efter varje person finns inom parentes omdöme om personen i fråga. De kan ibland vara berömmande, men ofta nedsättande. Några exempel: "Bra karl – bland de bättre – kan fås sämre – för gammal – bör anvisas annan plats – N N idiot och ofärdig. Torpare Gustafsson bra arbetare, stor familj, snäll hustru, pigg gosse som arbetar i jordbruket på Riby. N N född 30, utarbetad stackare, fånig son, sängliggande klen hustru, hela familjen borde bort och flyttas till fattiganstalt, om sådan finns."

Förmodligen var väl det här ett stående problem för bruksledningen, hur man lättast skulle bli av med undermåliga

personer. Man ville naturligtvis ha så bra arbetare som möjligt för att nå bästa resultat. Något förbarmande med fattigfolk hade man inte. Tiderna var sådana och Åkers styckebruk var nog inte svårare arbetsgivare än alla andra. Före maskinåldern var nästan allt arbete tungt och slitsamt. Det var endast brukets hammare och blåstrar som drevs med vattenkraft, som något underlättade det manuella arbetet. I gruvorna tog man också dragdjuren till hjälp med uppfodring och vattenpumpning. Men för övrigt så var det mest tungt kroppsarbete. Med tanke på det så är det väl rätt naturligt att de flesta slet ut sig i förtid. Arbetsrapporterna talar därför ofta om undermåliga arbetare, att de är för gamla eller svaga.

Något socialt ansvar tycks bruket inte ha tagit för sina arbetare förrän

in på 1900-talet. Man byggde då ett eget ålderdomshem vid Skäggesta, som påstods vara vida bättre än socknens ordinarie dito. Att ålderdomshemmet vid Skäggesta kom till stånd kunde man tacka dåvarande ägaren till bruket, Lady Augusta Gosling för. Hon ivrade mycket för arbetarnas bästa och i synnerhet för de gamla. Hon avled 1911 och vid jordfästningen i Taxinge kyrka tackades "den ädla kvinnan för allt gott som hon gjort för sina underlydande."

Angiverisystemet kunde nog i en del fall skapa mycket osämja. Ett exempel kan väl här få komma med och anses för länge sedan preskriberat. Det är en odaterad "raport" från Länna socken. Den bristfälliga skrivkunnigheten kan väl förefalla något skrattretande, men säkert låg det stort allvar bakom skrivelsen. Själva språket och dialekten är rätt intressant.

Raport

Skogs arbetaren A Gustafson i Sjöstugan har hullit Låtter i spel och Bränvins utdelning. Ålförsälkning flera gånger. samt bjudet di kjörare på Supkalas som kjört bort Milor för di skulle läsa (lassa) knappa Lass.

G Anderson i Westerby har kjört flera Lass Hafre Halm till Handelsman Peterson när han var vid Länna och efven kjört Halm åt Härad. och på flera andra håll. Hvelket jag tror är kontrakto brott i våras kjördes ett Lass Löf bort.

för Två år sedan togs frö af myllan (mellan) 30 a 40 Las klöfver. Den halmen dugde ingenting till sedan. hvarför Gården led skada på Gödsel.

en Seng lät han göra den såldes till Strengnes för utom alt annat snikeri. dett Jag har skrifvit kan bevisas. men Jag vet att jag inte gjort något faligt för Jag har inte Ljugit eller Stulit och inte har Jag hullit Spelningar eller Supningar. för dett kan undersåtarne intyga af dem som vell tala sanning.

Sörtorp 5 November
R Sjöqvist

– Bruksnotiser –

Var med och berika Bruksanvisningen!

Har du bilder och texter om Åker som kan vara intressanta för andra?
Skicka gärna in dem och dela med er av nostalgin!

Bruksanvisningens redaktionsråd består av:

Sten Hellgren; sten.hellgren@gmail.com

Tomas Larsson; larssont@willis.com

Pelle Johansson; pelle.johansson@hotmail.se

Hösten och vintern i Åkers Hembygdsförening

Åkers
Hembygds-
förening
30 år

20 augusti 2016

Mälardagen

Åkers Hembygdsförening deltar på Mälardagen i Strängnäs tillsammans med övriga Hembygdsföreningar i kommunen. Se tider i kommande annonser mm.

11 september 2016 kl. 12–15

Kulturarvsgården - Tidens rörelse.

Temautställning på Arkivet under namnet Brukets Fartyg. Utställningen berättar om Åkers Styckebruks transportfartyg (68 st) som bl.a. användes för transporter av råvaror och färdigprodukter främst under 1800 talet.

18 september 2016 kl. 15.00

Christopher O'Regan

TV-kända Christopher O'Regan med sin fantastiska berättarkonst gästar Åkers Hembygdsförening. Se i övrigt separat artikel i Bruksanvisningen. Inträde: 100 kr.

12 november 2016 kl. 12.00–15.00

Temautställning Arkivet.

Se detaljer 11 september ovan.

7 december 2016 kl. 19.00

Glöggaffon

I Motstugan genomför vi traditionell Glöggaffon. Mer detaljer kommer i nästa medlemsutskick. Vi kan redan nu utlova en glad och trevlig kväll med en spännande gäst.

OBS! Klipp ut och spara programmet. Det skickas inte längre ut separat.

Reservation för ev. ändringar.
Styrelsen

